Kindertaal in het Utrechtse Babylab

Nieuwsbrief 2007

Bezoekadres:
Janskerkhof 13
3512 BL Utrecht
tel. 030- 253 8472
e-mail: babylab@let.uu.nl

Woord vooraf

In het centrum van Utrecht is het Utrechtse Babylab gevestigd. Deze ruimte is speciaal ingericht om onderzoek te doen naar de taalwaarneming en het taalbegrip van jonge kinderen. Onderzoekers uit het hele land maken voor hun onderzoek gebruik van het babylab. In deze nieuwsbrief kunt u lezen welke onderzoeken zijn afgerond, welke onderzoeken momenteel lopen en welke onderzoeken binnenkort van start gaan in het babylab. Deze onderzoeken zouden nooit tot stand kunnen komen zonder de medewerking van de baby's en ouders die hebben deelgenomen aan onze onderzoeken. Graag willen wij jullie hartelijk bedanken voor jullie medewerking!

Even voorstellen….

Hoera! Binnen onze projectgroep is er een baby bijgekomen! Elise de Bree, postdoc op het project "Categorieformatie in spraak en grammatica" heeft op 3 december 2007 een zoontje gekregen: Freek Martien.

Sinds juli 2007 is Alice Hung de nieuwe labmanager van het Utechtse Babylab. Zij verwerkt nieuwe inschrijvingen en kan al uw vragen beantwoorden over de onderzoeken in het babylab.

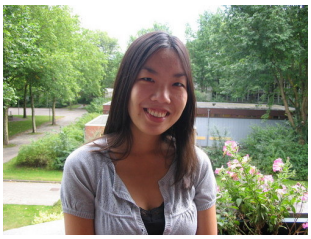

Baby's gezocht!!

Voor toekomstig en lopend onderzoek zijn we geïnteresseerd in baby's die geboren zijn in 2007 of geboren worden in 2008.
Ook zijn we dringend op zoek naar baby's met een erfelijk risico voor dyslexie (minstens één van de ouders is dyslectisch).
Als u geïnteresseerd bent of als u iemand kent die geïnteresseerd is om mee te doen aan ons onderzoek, dan kunt u ons dit laten weten op één van de volgende manieren:

1. Mailen naar:
   babylab@let.uu.nl
2. Het formulier invullen op:
   http://www.let.uu.nl/babylab/
3. Bellen naar de babylabmanager:
   (030) 253 8472 (Alice Hung)

Afgeronde onderzoeken in het babylab

Het plif-en-sook-experiment

Marian Erkelens
(Universiteit van Amsterdam)

Het testen van alle 12- en 16-maanden oude dreumesen zit erop. Ze weten nu precies of 'plif' en 'sook' werkwoorden of zelfstandig naamwoorden zijn. Tenminste, de kinderen van 16 maanden lijken dit te weten. In het experiment kregen beide groepen kinderen na een korte leerfase twee soorten zinnetjes te horen: zinnetjes die wèl en zinnetjes die nìet klopten met wat ze geleerd hadden. De kinderen van 12 maanden luisterden even lang naar beide zinnetjes, en bleken dus nog niet gevoelig te zijn voor de aanwijzingen in de leerfase. De kinderen van 16 maanden maakten, in vergelijking tot de 12 maanden oude kinderen, wel een verschil. Dit betekent dat het Nederlands echt een andere taal is dan het Engels, want Engels-lerende kinderen van 12 maanden kunnen dit wel! Deze mooie resultaten zijn gepresenteerd op een internationale conferentie voor kindertaalonderzoek in Reading (GB) en binnenkort gaan de gegevens naar een conferentie in Boston (VS). De kinderen maken wereldfaam!

Meer over het onderzoek naar categorisatie en dit experiment is te beluisteren in een radio-uitzending van HOE?ZO! Radio van 6 september 2007 (www.hoezoradio.nl) en te lezen in het Algemeen Dagblad van 11 oktober 2007. Kijk onder 'Publications' op Marians site: http://home.medewerker.uva.nl/m.a.erkelens

Peuter-Talent Gevraagd!!

Hoe leren kinderen met een gehoorverlies praten?

In Utrecht en Maastricht is een onderzoek gestart naar de vroege taalwaarneming en taalontwikkeling van kinderen met een cochleair implantaat en kinderen met hoortoestellen. We zijn op zoek naar kinderen met een CI of met hoortoestellen van 12 maanden tot 31 maanden oud. Wij vragen u 1x een uur naar het babylab in Utrecht te komen. U krijgt een verslag van de hoor- en taalontwikkeling van uw kind.

Aanmelden kan via http://www.np.unimaas.nl/babylab of babylab@np.unimaas.nl (ook voor deelname in Utrecht).

De wind waaien door het bos - experiment naar grammaticale gevoeligheid

Daniela Polišenská
(Universiteit van Amsterdam)

Nederlandse kinderen, van 18 en 19 maanden oud, lijken te weten dat er iets niet klopt aan zinnen als 'De wind waaien door het bos', ook al gebruiken ze dit soort complexe zinnen zelf (nog) niet. Ze laten dit duidelijk merken in het experiment waarin ik kinderen van deze leeftijd naar grammaticaal correcte en incorrecte zinnen heb laten luisteren. De uitkomsten van het experiment laten namelijk zien dat de 18-19 maand oude kinderen aanzienlijk langer aandacht hadden voor de incorrecte zinnen, waarin onderwerp en persoonsvorm niet met elkaar in overeenstemming waren, dan voor de correcte varianten. Nederlandse kinderen zijn dus al opmerkelijk vroeg gevoelig over welke zinnen in hun moedertaal grammaticaal juist zijn. Bijzonder interessant is dat dit resultaat strookt met de analyses van de vroege taalproductie: als Nederlandse kinderen zelf zinnen gaan maken, zeggen ze vrijwel nooit de foute zinnen 'ik drinken sap' of 'die pakken schep'.

Lopende onderzoeken in het babylab

Taalonderzoek bij dove en slechthorende baby's en peuters

Ellen Gerrits
(Universiteit Maastricht)

Kinderen die doof geboren worden, kunnen tegenwoordig al voor hun eerste levensjaar in aanmerking komen voor een cochleair implantaat (CI). Deze binnenoorprothese zet geluid om in elektrische pulsen die rechtstreeks de gehoorzenuw stimuleren. Veel dove kinderen kunnen zo toch geluiden horen, spraak verstaan en zelf hun gesproken taal ontwikkelen. Doordat ze relatief kort helemaal doof zijn geweest, loopt hun taalwaarneming en –ontwikkeling minder schade op dan bij kinderen die vroeger pas op vijfjarige leeftijd een implantaat kregen. Hoe die ontwikkeling echter precies verloopt en hoe groot de 'schade' is, is echter onduidelijk. Er is nog weinig onderzoek naar deze doelgroep gedaan, omdat er pas sinds een jaar CI's worden aangebracht bij baby's jonger dan een jaar. Dr. Ellen Gerrits doet dan ook onderzoek naar het effect van zo'n implantaat op taalverwerving, vanuit het babylab van de Universiteit Utrecht en vanuit het lab van de Universiteit Maastricht. Daarnaast wil het onderzoek in kaart brengen hoe de taalontwikkeling verloopt van slechthorende baby's en peuters met hoortoestellen. Ellen Gerrits zoekt nog dove en slechthorende kinderen voor het onderzoek. Al 150 goedhorende baby's zijn langs geweest in het babylab.

Spraakklankverwerving bij baby's

Desiree Capel
(Universiteit Utrecht)

Spraakklanken worden onbewust in categorieën ingedeeld: of een klank nu uitgesproken wordt door een man of een vrouw, door een volwassene of een kind, in een rustige of juist drukke omgeving, een 'p' zullen we vrijwel altijd waarnemen als 'p', en een 'b' als 'b'. Deze categorische waarneming is taal-specifiek voor volwassenen. Een bekend voorbeeld zijn de 'r' en de 'l' die volwassen Japanse luisteraars als één klank waarnemen, terwijl volwassen Nederlandse luisteraars hier twee verschillende klanken horen. Onderzoek heeft aangetoond dat baby's aanvankelijk 'universele' luisteraars zijn, die in staat zijn om zowel spraakklanken uit hun moedertaal als uit andere talen te onderscheiden. Een Japanse baby zal dus nog wel verschil horen tussen de 'r' en de 'l'. Maar voordat ze hun eerste verjaardag vieren, treedt er een drastische verandering op in het waarnemen van spraakklanken die niet in de moedertaal voorkomen. Hoe dit precies gebeurt is nog onbekend. Onderzoekers uit de Verenigde Staten hebben als eersten aangetoond dat baby's van 6 en 8 maanden oud statistische informatie uit spraak gebruiken om verschillende spraakklanken te onderscheiden. Op dit ogenblik wordt er in het babylab Utrecht gelijksoortig onderzoek uitgevoerd met Nederlandse baby's van ongeveer 11 maanden oud. Tijdens het experiment horen de baby's niet-Nederlandse spraakklanken. We hebben gekozen voor klanken uit het Hindi. Tussen de stemhebbende Hindi retroflex (zeg maar een 'd' die je met je tong naar achteren gekruld uitspreekt) en de stemloze Hindi retroflex (een 't' uitgesproken met je tong naar achteren gekruld), zijn met de computer zes tussenklanken gemaakt. Alle kinderen horen bijna drie minuten achter elkaar een hele serie van de in totaal acht klanken, variërend tussen 'da' en 'ta'. De ene helft van de baby's hoort de middelste klanken het vaakst, die dus tussen de 'da' en 'ta' inzitten, en de andere helft hoort het vaakst de klanken die juist erg op de oorspronkelijke 'da' en 'ta' lijken. Het idee is dat de laatste groep op basis van deze zogenaamde frequentiedistributie twee categorieën van de spraakklanken zal vormen, en de andere groep één categorie. De groep die twee categorieën heeft aangeleerd zal vervolgens een 'da'-achtige klank kunnen onderscheiden van een 'ta'-achtige klank. Het Amerikaanse onderzoek liet zien dat jonge baby's dit inderdaad kunnen. We zijn nu benieuwd of Nederlandse kinderen ook op deze manier Hindi-spraakklanken kunnen onderscheiden. Een aantal kinderen heeft al naar de Hindi-klanken geluisterd in het babylab, maar op dit moment zijn dat er nog te weinig om iets over de resultaten te kunnen zeggen. In de volgende nieuwsbrief zult u hier meer over horen!

Toekomstig onderzoek in het babylab

Categorieformatie in spraak en grammatica

Elise de Bree en Annemarie Kerkhoff
(Universiteit Utrecht)

Binnenkort gaat een nieuw experiment van start waarin we onderzoeken of kinderen van 18 maanden gevoelig zijn voor grammaticale structuur in reeksen nonsenswoorden. Kinderen krijgen korte zinnetjes te horen zoals “kep radim sut” en “kep lasi sut”, waarin alleen het middelste woord steeds varieert. Deze nonsenszinnetjes lijken qua structuur op Nederlandse zinnen zoals “wat doe jij” en “wat maak jij”, waarin steeds een ander werkwoord kan staan. Kinderen zouden dit soort volgorde-informatie kunnen gebruiken om te leren dat woorden als ‘doe’ en ‘maak’ bij elkaar horen. Taalkundigen denken dan ook dat dit een manier is om categorieën zoals ‘werkwoord’ te leren. Als kinderen gevoelig zijn voor de structuur van dit soort zinnetjes, zouden ze tijdens het experiment het subtiele verschil moeten kunnen opmerken tussen een regelmatig patroon als “kep radim sut” en een onregelmatig patroon zoals “kep radim pel”.

Er staan nog andere experimenten op stapel, waarin we kinderen naar nog ingewikkelder nonsensgrammatica’s laten luisteren. Steeds is dan de vraag of kinderen verschillend reageren op regelmatige en onregelmatige patronen, door bijvoorbeeld korter of langer te luisteren.

We verwachten dat de kindjes deze patronen al vroeg op zullen merken. Bovendien verwachten we dat kindjes met een familiair risico voor dyslexie meer moeite zullen hebben met het oppikken van deze patronen dan kindjes bij wie geen dyslexie in de familie voorkomt. Dit zou een belangrijke bevinding zijn, omdat het wijst op een mogelijke verklaring voor de taalproblemen van dyslectische kinderen.

Binnenkort zullen er weer een hoop nieuwe onderzoeken van start gaan, in de volgende nieuwsbrief brengen wij u hiervan op de hoogte!

De onderzoekers van het babylab wensen u prettige kerstdagen en een gelukkig 2008 toe!

Aan deze nieuwsbrief werkten mee:

V.l.n.r: Marian Erkelens, Daniela Polišenská, Ellen Gerrits, Elise de Bree, Annemarie Kerkhoff, Frank Wijnen, Alice Hung, Desiree Capel, Maartje de Klerk